

DĚJINY POLSKÉ LITERATURY II

SEZNAM OTÁZEK

Mgr. et Mgr. Michal Przybylski

semestr Podzim 2011

Osvícenství

1. Evropské kořeny osvícenství; literární směry a proudy od konce 17. století do počátku 19. století: pozdní baroko, klasicismus, sentimentalismus, rokoko, preromantismus
2. Periodizace polského osvícenství; hlavní kulturní centra; obecná charakteristika jednotlivých období
3. Typické literární žánry (gatunki literackie) a jejich vývoj a proměny: klasicistní óda (oda klasycystyczna), heroikomická a popisná poema (poemat heroikomiczny i opisowy), idylické žánry – především selanka (sielanka) a její dvě výchozí antické formy: theokritovská idyla (idylla Teokryta) a vergiliovská ekloga (ekloga/bukolika Wergiliusza), bajka ezopského (bajka Ezopa/epigramatyczna) a lafontaineovského typu (bajka La Fontaina/narracyjna), satira (satyra), memoáry (pamiętniki), dramatické žánry – měšťanské drama (dramat mieszczański), komická opera (opera komiczna), komedie (komedia)
4. Básnická tvorba Ignacyho Krasického: *Myszeidos*, *Monachomachia*, *Antymonachomachia*, *Bajki i Przypowieści*, *Bajki nowe*, *Satyry*
5. Prozaická tvorba Ignacyho Krasického: zakladatel novodobé polské prózy, romány *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*, *Pan Podstoli*, *Historia*
6. Literární tvorba dalších členů okruhu kolem krále Stanislava Augusta: Adam Naruszewicz, Stanisław Trembecki, Tomasz Kajetan Węgierski
7. Osvícenské instituce: školy, knihovny, spolky a časopisy (Collegium Nobilium, Szkoła Rycerska, Biblioteka Załuskich, Komisja Edukacji Narodowej, Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, Monitor, Zabawy Przyjemne i Pożyteczne)
8. Básníci polského sentimentalismu Franciszek Dionyzy Kniaźnin a Franciszek Karpiński, charakteristika jejich básnického díla
9. Rozvoj osvícenského divadla a dramatu: Wojciech Bogusławski, Franciszek Zabłocki, Julian Ursyn Niemcewicz
10. Reformátoři a političtí spisovatelé: Hugo Kołłątaj, Stanisław Staszic, Franciszek Salezy Jezerski; vlastenecká poezie (Józef Wybicki)

Romantismus

1. Romantismus : hlavní znaky, periodizace, kulturní centra; spor klasiků s romantiky a tzv. romantický přelom v polské literatuře, osobnosti literární kritiky (Kazimierz Brodziński a Maurycy Mochnacki)
romantický přelom – Mickiewiczova sbírka *Poezje. Tom 1* (1822); již dřívější rozdělení na klasiky a romantiky, K. Brodziński: *O klasycyzmu i romantyzmu* (1818), J. Śniadecki: *O pismach klasycznych i romantycznych* (1819), A. Mickiewicz: *O krytykach i recenzentach warszawskich*, M. Mochnacki: *O duchu i źródłach poezji w Polsce, O literaturze polskiej w wieku XIX*, spojení s německými filozofickými koncepcemi (Siwicka, s. 64-73)
2. První generace romantiků: tzv. ukrajinská škola a romantická fascinace Ukrajinou
Antoni Malczewski – básnická povídka *Maria*, prostor ukrajinských stepí, kořeny a typické rysy žánru básnická povídka; Józef Bohdan Zaleski – kozácká minulost a sentimentálně-idylický obraz Ukrajiny, poema *Rusalki*; Seweryn Goszczyński – *Zamek kaniowski*, krvavý mýtus Ukrajiny, koliščízna/hajdamácké povstání, frenetický styl, goticismus, estetika děsu (Siwicka, s. 45-57)
3. Adam Mickiewicz (1798-1855) a jeho cesta k romantismu a dekompozici balady
biografie, rodný Nowogródek; studia ve Vilniusu (Wilno); spolek filomatů (činnost spolku, ideové a umělecké názory); žánr óda v Mickiewiczově pojetí: báseň *Oda na mládež* (vliv Schillera, generační manifest, romantická vzpoura); pobyt v Kaunasu (Kowno), spolek filaretů, báseň *Żeglarz* a obrat k individualismu; sbírka *Poezje. Tom 1* (1822) – v ní přelomový cyklus *Ballady i romanse*, programová báseň *Romantyzm*, lidová kultura jako alternativa, tajemno a metafyzično, Mickiewicz a žánr balada (Siwicka, s. 7-20)
4. Mickiewiczovo romantické drama: *Dziady*
tzv. *Dziady wileńsko-kowieńskie* (části II, IV) – setkání světa živých a zesnulých, otevřené drama, fragmentárnost, nedokončená část I; později v Drážďanech vznikly tzv. *Dziady drezdeńskie* (část III); uspořádání jednotlivých částí; láska, filozofie sebevraždy, milostný vztah Gustawa a Maryly v části IV (odráží Mickiewiczův vztah k Maryle Wereszczakówně), vlivy Goetheho a Rousseaua, ztroskotání vztahu = metafyzická katastrofa a proměna člověka, existenciální krize hlavního hrdiny; proměna Gustawa v Konrada v části III, politická aktuálnost a autentičnost, morální souboj, vlastnosti hl. hrdiny, Konradův monolog (tzv. Wielka Improwizacja) jako jeho souboj s Bohem, prometheismus (Siwicka, s. 20-29, 95-102)

5. Mickiewicz v ruském vyhnanství a v období po listopadovém povstání
vyhnanství v Rusku (Petrohrad, Oděsa, Krym); cykly *Sonety* (odeskie), *Sonety krymskie*, prolínání kultury a přírody, okouzlení krajinou Krymu; fasciace Orientem – poemy (s využitím arabského žánru kasída) *Szanfary, Farys*; básnické povídky *Grażyna. Powieść litewska* (děj, žena-hrdinka) a *Konrad Wallenrod* (děj, prostředí, hlavní postavy, rozpolcenost a tragika hlavního hrdiny, wallenrodismus, individualismus příznačný pro polský romantismus), fascinace romantiků středověkem; obecně o literatuře po úpadku listopadového povstání 1830, tzv. Velká Emigrace, hlavním romantickým tématem se stává Vlast (Ojczyzna), zrození romantického mesianismu – pokusu o vlastní interpretaci smyslu dějin; Mickiewiczovy cesty po opuštění Ruska (Berlín, Čechy, Výmar, Švýcarsko, Itálie), Mickiewiczova religiozita a nábožensky orientovaná tvorba (Siwicka, s. 29-44, 87-94)
6. Mickiewiczův *Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwę* (1834) a šlechtická gawęda
vydán v Paříži, harmonický obraz rodné Litvy, nostalgie, síla tradic, hlavní hrdina ksiądz Robak – Jacek Soplica, Zosia, spor rodů Horeszků a Sopliců, vlivy walterscottovského románu, eposu/epopeje (13 slabičný verš s cézúrou po 7. slabice jako ekvivalent antického hexametru), příbuznost s klasicistní popisnou poemou (např. Trembeckého *Sofiówka*), komediální prvky (některé postavy); šlechtická gawęda jako žánr, vypravěč (narátor), svět, který zachycovala, vazby na *Pana Tadeusze*, odlišný postoj k minulosti, gawędy ji mytologizovaly a idealizovaly, konzervativismus (sarmatské tradice), typický představitel: Henryk Rzewuski a jeho cyklus gawęd *Pamiętki J Pana Seweryna Soplicy*, odlišný svět zachycovala tzv. gawęda ludowa Władysława Syrokomly (Siwicka, s. 134-146)
7. Mickiewicz a towianismus
působení v Paříži, Księgi *narodu i pielgrzymstwa polskiego* (básnicko-publicistické dílo, úloha Poláků v budoucí obrodě Evropy), cyklus aforismů *Zdania i uwagi*, pobyt v Lausanne (profesor latinské literatury), tzv. *liryki lozańskie*, návrat do Paříže, spolupráce s mystikem Andrzejem Towiańským a vznik Koła Sprawy Bożej (s ním spjaté kontroverze), přednášky ze slovanských literatur na Collège de France, tzv. *prelekcje paryskie*, Mickiewicz a revoluce (Siwicka, s. 103-105, 148-159, 181-183)
8. Juliusz Słowacki (1809-1849) před svou výpravou na Východ
biografie, Krzemieniec (na Volyni), Vilnius, vztah k matce, romantický kult dítěte, poema *Godzina myśli*, Słowackého literární vzory (Thomas Moore, Hugo, Byron, Mickiewicz, ukrajinská škola), Varšava, po povstání vyšly dvoudílné *Poezje*, drama *Mindowe*, poema *Arab* (odcizení, samota, hl. hrdina), emigrace v Paříži, básnická povídka *Lambro* (člověk prohry, studie narkomana), *Poezje. Tom 2* (hodnocení kritiky, Mickiewicz) (Siwicka, s. 58-63, 105-108)
9. Słowackého drama (před mystickým obdobím tvorby)
typické romantické drama *Kordian* (hl. hrdina, autorova reakce na *Dziady*); tragédie *Balladyna* (pohádkové rysy + vlivy shakespearovské, hlavní postavy) a *Lilla Weneda; Horsztyński* (drama targowické konfederace); *Mazepa* (titulní hrdina, kozáctví, jediná hra inscenovaná za autorova života, ovšem v Budapešti); drama *Fantazy* (hlavní postava, jejímž prototypem byl Z. Krasiński) (Siwicka, s. 110-120, 164-5)
10. Słowackého poemy (před mystickým obdobím tvorby)
význam velké cesty na Východ (v letech 1836-1839) pro Słowackého – toulky po Itálii, Řecku, Egyptě a Blízkém Východě; poema *Anhelli* (problematika vyhnanství na Sibiř); cesty romantiků a symboly; milostná poema *W Szwajcarii*; digresivní poema *Podróż do Ziemi Świętej* (jediná její dochovaná součást *Grób Agamemnona*); poema *Ojciec zadżumionych* (hrůza umírání, utrpení srovnatelné s biblickým Jobem); digresivní poema *Beniowski* (období barské konfederace, postava hl. hrdiny, kompozice, charakteristika žánru, vzory, krize jazyka a literární formy) (s. 120-123, 156-164)
11. Słowacki-mystik
vliv towianismu, towianistický náhled na dějiny: dramata *Ksiądz Marek* (barská konfederace, postava jejího duchovního vůdce, až apokalyptické vize, barokní expresivita) a *Sen srebrny Salomei* (drama o revoluci, koliščizna, mýtus krvavé Ukrajiny, historiozofické úvahy ovlivněné towianismem); tzv. filozofia genezyjska Słowackého – rozpracovaná především v poemě v próze *Genezis z Ducha*, v nedokončené historiozofické poemě *Król-Duch* (jedno ze zásadních děl, jakýsi souhrn Słowackého myšlení) a historickém dramatu *Samuel Zborowski* (s. 165-170, 179-181)
12. Zygmunt Krasiński (1812-1859): drama básníka a světa
významné momenty z biografie (zejména jeho konzervativní otec, odchod do emigrace); básnická próza s historickým námětem *Agaj-Han*; klíčové dílo *Nie-boska komedia* (1835), romantické metafyzické drama o revoluci, postava hlavního hrdiny (Hrabia Henryk), idea providencialismu; drama *Irydion* a směřování od katastrofismu k mesianismu; mesianistická poema *Przedświt*; Krasiński a towianismus; básnický cyklus *Psalmy przyszłości* (Siwicka, s. 125-133, 175-178)
13. Zapomenutý a objevený Cyprian Kamil Norwid
základní body z biografie, „objevení“ jeho tvorby Zenonem Przesmyckým, epická poema *Quidam*, historické osobnosti v jeho tvorbě (básně *Bema pamięci żałosny rapsod; Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie; Spartakus; Do obywatela Johna Browna*), vztah k romantismu, cyklus *Vade-mecum* (básně *Klaskaniem mając obrzękle prawice, Fortepian Szopena*) (Siwicka, s. 213-229)
14. Komediograf Aleksander Fredro
základní body z biografie, obecná charakteristika tvorby, komedie *Pan Geldhab, Pan Jowialski, Śluby paneńskie, Zemsta, Dożywocie*, prvky komedie charakterů a komedie situační (Siwicka, s. 184-193)
15. Domácí romantismus po roce 1830 a směřování od romantismu k realismu (pozitivismu) na příkladě Józefa Ignacyho Kraszewského
J. I. Kraszewski – mimořádně plodný prozaik, romány ze současnosti (*Poeta i świat*), romány venkovské (např. *Ułana, Chata za wsią*), romány o lednovém povstání (pod pseudonymem Bolesławita vycházely v Drážďanech, např. *Dziecię Starego Miasta*), romány historické (mj. *Stara Baśń, Rzym za Nerona*), kritika walterscottovského románu